

**Відгук офіційного опонента на дисертацію
КРУЧІНІНОЇ ОКСАНИ ЮРІЇВНИ
«Міжнародні неурядові організації у забезпеченні
миру та безпеки: інституціональний та функціональний виміри»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 291 – міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії**

Актуальність дослідження Кручиніної Оксани Юріївни пов'язана з тим, що одним із ключових трендів міжнародного розвитку є стійке зростання трансформацій у системі міжнародних взаємодій, оновленням зовнішньополітичних стратегій провідних держав світу, параметрів стратегічного партнерства. Ускладнення міжнародних функціональних взаємозв'язків зумовлює формування складнішої мережі транснаціональних зв'язків, інтегрування потенціалу багатьох сфер міжнародних відносин. Погоджуємося з позицією авторки, що сучасна система міжнародних відносин, переживаючи постійні геополітичні зміни, спровоковані надшвидким інформаційним розвитком, а також довготривалі міжнародні конфлікти, все більше потребує якісно нових підходів до вирішення проблем у сфері забезпечення миру та безпеки, що, безперечно, активізує та мобілізує міжнародне громадянське суспільство. Тому дослідження інституціонального та функціонального вимірів діяльності міжнародних неурядових організацій у забезпеченні миру та безпеки є вкрай актуальною та перспективною для вивчення науковцями-теоретиками та політиками-практиками.

Об'єктом дослідження авторка визначила міжнародні неурядові організації у системі міжнародних відносин, а предметом дослідження – інституціональний та функціональний виміри діяльності міжнародних неурядових організацій у сфері забезпечення миру та безпеки.

Метою дослідження дисертантки Кручиніної Оксани Юріївни є здійснити комплексне дослідження діяльності міжнародних неурядових організацій у сфері забезпечення миру та безпеки через призму двох вимірів – інституціонального та функціонального.

Відповідно до мети завдання роботи полягають у наступному: з'ясувати стан дослідження проблематики діяльності міжнародних неурядових організацій у сфері забезпечення миру та безпеки; виокремити концептуально-теоретичні основи та методологію дослідження ролі міжнародних неурядових організацій у системі міжнародних відносин для досягнення миру та безпеки; з'ясувати сутність, специфіку діяльності та визначити безпекову роль міжнародних неурядових організацій у системі міжнародних відносин;

здійснити систематизацію миротворчих та безпекових неурядових організацій на підставі виокремлення базових критеріїв класифікації міжнародних неурядових організацій; здійснити аналіз міжнародно-правового регулювання діяльності міжнародних неурядових організацій; охарактеризувати інституціональну специфіку діяльності міжнародних неурядових організацій (на прикладі деяких з них) та на основі цього виокремити інституціональний механізм ефективного функціонування міжнародних неурядових організацій для гарантування миру та безпеки; проаналізувати взаємодію миротворчих та безпекових міжнародних неурядових організацій з іншими міжнародними акторами у процесі підтримання миру та безпеки; виокремити функції та форми діяльності міжнародних неурядових організацій під час вирішення міжнародних конфліктів сучасності та запобігання їхньому виникненню (на основі конкретних проєктів та програм, що їх реалізують миротворчі та безпекові неурядові організації); визначити переваги та недоліки залучення міжнародних неурядових організацій до вирішення миротворчих та безпекових проблем в Україні, а також сформулювати рекомендації щодо підвищення їхньої ефективності в цьому напрямі діяльності.

Головним здобутком роботи є те, що дослідження є самостійною науковою розвідкою, в якій на основі комплексного політологічного аналізу діяльності міжнародних неурядових організацій у сфері забезпечення миру та безпеки в розрізі інституціонального та функціонального вимірів надано пропозиції щодо сукупності інструментів, рекомендованих миротворчим та безпековим МНУО, які працюють в Україні, для ефективнішого функціонування.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що вперше проведено комплексний аналіз інституціонального виміру діяльності міжнародних неурядових організацій у сфері забезпечення миру та безпеки; виокремлено функції та форми діяльності міжнародних неурядових організацій у забезпеченні миру та безпеки в розрізі миротворчої та безпекової сфер; здійснено систематизацію міжнародних неурядових організацій у забезпеченні миру та безпеки згідно з таким критерієм як сфера діяльності (миротворча; безпекова); виокремлено три групи: 1) миротворчі міжнародні неурядові організації, які сприяють вирішенню конфліктів та забезпеченню миру; 2) інформаційно-аналітичні інституції (аналітичні та дослідницькі центри, інститути тощо), які досліджують військові конфлікти та сприяють миру; 3) безпекові міжнародні неурядові організації, які допомагають досягти безпеки в найважливіших сферах функціонування глобального суспільства.

Значення дисертаційної роботи Кручиніної О.Ю. полягає в тому, що одержані результати наукової роботи можуть бути використані як теоретико-

методологічний фундамент та набір емпіричного інструментарію для різнобічного вивчення та аналізу шляхів формування і вдосконалення знань про міжнародні неурядові організації як важливих акторів міжнародних відносин. Основні положення, висновки та рекомендації можуть бути використані органами влади, у науково-дослідній діяльності та навчально-методичному процесі. Окремі позиції роботи можуть бути використані при викладанні загальних та спеціальних політологічних дисциплін, можуть бути включені у навчальні курси з відповідних дисциплін; при написанні монографій та збірників статей з проблематики дослідження з питань міжнародних неурядових організації у забезпеченні миру та безпеки; при складанні навчально-методичних матеріалів, навчальних програм та посібників для студентів спеціальностей «Політологія», «Міжнародні відносини», «Державне управління» та іншими, що пов'язані з дослідженнями зовнішньої політики.

Практичне значення роботи полягає у розробленні рекомендацій щодо продуктивного залучення міжнародних неурядових організацій до вирішення російсько-українського військового конфлікту, що й надалі сприятиме ефективнішому врегулюванню миротворчих та безпекових проблем в Україні.

Дисертація складається з переліку умовних позначень та абревіатур, вступу, чотирьох розділів, поділених на дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і літератури та додатків. Загальний обсяг рукопису становить 246 сторінок (з них 185 сторінок основного тексту). Робота містить 6 рисунків та 9 додатків. Список використаних джерел та літератури налічує 311 позицій. Дисертаційна робота за структурою, мовою та стилем викладення відповідає вимогам МОН України щодо такого виду наукових робіт. Представлений рукопис дисертації у повній мірі відображають зміст роботи, відповідають спеціальності 291 – міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії.

Обґрунтованість наукових положень, висновків, сформульованих у дисертації, підтверджується 15 публікаціями, з них 4 статті у наукових фахових виданнях України; 1 стаття, що опублікована у науковому фаховому виданні України, яка входить до наукометричних баз даних; 2 статті, що опубліковані у наукових періодичних виданнях інших держав, також результати наукового дослідження відображають виступи на конференціях та тези доповідей.

У цілому позитивно оцінюючи науковий рівень дисертаційної роботи Кручініної О.Ю., слід зазначити деякі дискусійні положення та зауваження:

Змістові зауваження:

1. С.52 при описі застосування інституційного та неоінституціональному підходу або в Р.3.1. варто було би зазначити різницю між термінами «інститут» та «інституція», оскільки у предметі дисертації один із акцентів зроблено на

інституціональному вимірі миру та безпеки.

2. У Р.3. оскільки інформаційна безпека є одним зі стратегічних напрямів міжнародної безпеки ХХІ століття, то можна було би розглянути такі структури, що займаються питання інформаційної безпеки як Агентство Європейського Союзу з питань мережевої та інформаційної безпеки (ENISA), Глобальна комісія з питань стабільності кіберпростору в Гаазі, Команда з реагування на комп'ютерні надзвичайні події, Командування кібернетичним та інформаційним простором, Об'єднаний центр передових технологій із кібероборони НАТО, Розвідувальне співтовариство США (Intelligence Community, IC), Центр аналізу пропаганди та дезінформації (Center for Propaganda and Disinformation Analysis), Центр передового досвіду Стратегічних комунікацій НАТО (NATO StratCom) й ін.

3. У Р.4.1. акцентуючи увагу на стрімкому поширенні пандемії Covid-19 та збільшенні кількості конфліктів у світі, варто було би розглянути зростання значення у системі національної безпеки концепції сталого розвитку на засадах впровадження ефективної системи стратегічних комунікацій та інклюзивного зростання в умовах гібридної (інформаційної) війни, нестабільності політичних процесів, національних макроекономічних дисбалансів, структурних диспропорцій, соціальної, гендерної, економічної нерівності та екологічних питань, як відповідь на виклики та загрози національній безпеці України.

4. Визначаючи інформаційну функцію, що передбачає різні форми діяльності в миротворчій сфері, можна було би проаналізувати діяльність таких аналітичних інституцій як, наприклад, «Stopfake Україна» або «EUvsDisinfo». Stopfake.org був запущений 2014 р. Ініціаторами його створення стали викладачі, випускники та студенти Могиллянської школи журналістики та програми для журналістів і редакторів Digital Future of Journalism. До проекту приєдналися журналісти, редактори, програмісти, перекладачі все ті, кому була небайдужа доля України і її народу під час окупації Криму і війни на Донбасі. На початку основною метою спільноти була перевірка і спростування перекошеної інформації і пропаганди про те, що відбувається в Україні, яка поширюється в ЗМІ. Надалі Проект перетворився в інформаційний хаб, де аналізується таке явище як кремлівська пропаганда у всіх аспектах і проявах. Крім впливу пропаганди на Україну, також відбувається дослідження її впливу і на інші країни і регіони – Європейський Союз і країни колишнього Радянського Союзу.

«EUvsDisinfo» – сайт, створений робочою групою East Stratcom Європейської служби зовнішніх справ (European External Action Service East Stratcom Task Force) після того, як у березні 2015 р. глави держав та урядів ЄС наголосили на необхідності оскарження поточних кампаній із дезінформації з боку Росії. Мета його діяльності – допомогти споживачам інформації

переконатись у вірогідності інформаційних джерел. EUvsDisinfo є єдиною загальнодоступною міжнародною базою даних дезінформації. Експерти EUvsDisinfo звітують й аналізують тенденції дезінформації, пояснюють і виправляють дезінформаційні меседжі й підвищують обізнаність про дезінформацію, продюковану з боку російської держави, російської мови та мас-медіа.

Технічного характеру:

5. Згідно практики написання дисертацій розподіл текстового навантаження виглядає таким чином: 20% на р.1 (теоретичний) та орієнтовно однакого на Р.2 та 3. Відповідно такий поділ у роботі порушено: Р.1. – 31 сторінка, Р.2. – 32, Р.3. – 40, Р.4. – 58, а мало би бути у межах: Р.1. – 36-38 сторінок, Р.2. – 46-48, Р.3. – 46-48, Р.4. – 46-48.

6. Рисунки на С.67, 106 займають сторінку, тому варто було би їх перенести у Додатки.

7. Теоретичні аспекти, позиції виставлені в Розділі 4 варто було би перенести з Розділ 1 (наприклад, на с.158 концепція «м'якої сили»).

Уважаю, що вищезазначені зауваження суттєво не впливають на результат дослідження та проведена автором робота дає підстави зробити висновок, що дисертаційна робота Кручиніної Оксани Юріївни «Міжнародні неурядові організації у забезпеченні миру та безпеки: інституціональний та функціональний виміри», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 291 – міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії.

**Доктор політичних наук, професор,
професор кафедри міжнародних комунікацій
та політичного аналізу,
декан факультету міжнародних відносин
Волинського національного університету
імені Лесі Українки**

А. М. Шуляк